

Um Norrønu

Tað er soleiðis, at fyrri at kunna stýra, má eitthvørt vera at stýra eftir. Tað verið seg land, eitt himmallikam ella ein kumpass.

Hetta var sjálvandi eisini galdandi fyrri vikingarnar, sum ferðaðust um høvini her á okkara leiðum. Eitthvørt hava teir havt at hildið seg til, til tess at halda kósini millum londini. Men hvat tað hevur verið, er vist eingin, sum rættiliga veit enn.

Tað hevur tí undrað mangar fornfrøðingar, hvussu vikingarnir bóru seg at at finna veg um høvini.

Eyðvitað er, at magnetkumpass høvdu teir ikki, av teirri einfaldu orsök, at hon varð ikki uppfunnin fyrr enn einaferð í 13. øld.

Vit hava hoyrt um frá, sum settu segl, og síðan lótu Guð vera navigatør og røðurgangara, og teir náddu eini oyggj við høgum klettum.

Men vikingarnir hava ikki siglt soleiðis fram eftir fummum. Teir settu kós og stýrdu sjálvir.

Hóast nógvar víkingagravir eru grívnar út, eru ongi instrument funnin, sum

geva eina ábending á, hvussu teir hava navigerað. Enn ikki eitthvørt amboð til peiling er funnið.

Ikki minst hevur tað undrað útbúnað skipsførarar, hvussu teir hava borið seg at. Og menn hava til fánýtis roynt at leita eftir loysnini á hesum loyndarmáli.

Vit noyðast at ganga út frá, at vikingarnir ikki hava havt kort umborð, tá teir sigldu. Tað, teir vistu, høvdu teir fingið at vita munliga frá teimum, sum undan vóru farnir. Og tað fórst hvørki av vindi ella sjóróki.

Helst dugdu teir hvørki at lesa ella skriva heldur. Hvørki tøl ella rúnir. Tað vóru nevniliga bara serligir rúnalærdir, sum ristur hesar. Og søguskrivararnir hava ikki verið í vælmaktini fyrr enn fólk longu hevði siglt gomlu siglingarleiðirnar her í Norðurlatlantshavi í øldir.

Við skipunum var ein kóssetari - leiðsagnarmaður. Lat okkum bara nevna hann navigatør. Hann visti alt um skipið, amboðini umborð og arbeiðsbýtið hjá mannigini. Hann visti, hvussu skipið bar seg at í sjónum,

hvussu tað var at stýra, og hvussu tað háttaði sær í ymskum veður- og streymlíkindum. At navigera eftir hevði hann sólina.

Í dag kann tað undra mangan, at teir hava torað at farið til havs við sól og stjörnum sum álit at navigera eftir. Men ymskt er, sum bendir á, at veðurlagið hevur verið orðvísti tá, enn tað er nú. Ikki er óvanligt at hoyra gamalt fólk taka til enn á okkara døgum, at veðrið var nógvi betri fyrr. So hví ikki eisini fyrri einum 1.000 árum síðani?

Sólin var navigatørurin kunnugur við. Tað var ein lærdómur, sum var arvaður heilt niður frá steinaldarmanninum. Og tað var honum ikki nóg mikið við fyra heraðshornum. Hann kendi heili átta. Í vikingatíðini nevndust heraðshornini »áttir«.

Upprunliga hava teir gomlu hildið seg til tey átta heraðshornini, tá teir hava siglt soleiðis, at teir eisini hava sæð land. Men tá teir fóru út á djypri vatn, varð hetta ikki longur nokk. Nú býttu teir sjónarringin í 16 partar, sum teir tó framvegis

Í partinum í dag skrivur Edvar Joensen um farleiðir og navigatiónshættir í gomlum døgum. Eisini at navigatørar í dag ikki skilja, hvussu teir bóru seg at tá. Og so nógvi virdu teir forfedrar okkara, tá teir fóru undir ferðamannasigling, at teir kallaðu flaggskip føyroyinga upp eftir hesi leið

nevndu áttir. Teir hava havt ávís peilimerkir umborð, sum teir eisini hava hjálpt sær við.

Fyrstu havgangandi túrarnir á okkara gomlu, norrønu siglarleið, hava verið av norska Vesturlandinum. Haðani eru teir farnir til Hetlands, Føroyar, Suðuroyar, Skotlands og Írlands. Eisini vita vit um, at siglt hevur verið til Northumberland í Englandi og Lindisfarne.

Fyrst eru teir, sum vera man, farnir stytstu leiðirnar til Hetland og Bretlands. Síðan hava teir rakt við Føroyar, og eini 20 ár seinna hevur Ísland verið á skránni.

Sagt er frá monnum, sum hava ætlað sær til Føroya, men eru endaðir í Íslandi í staðin.

Meðan siglingin í landnyrdingspartinum - okkara parti - av Atlantshavinum ikki varð roknður sum serliga vandamikil, varð Grønlandshavi tikið meira í álvara.

Í Landnámabók greiðir Haukur Erlandsson frá um kósina til Grønlands: »Siglt verður av Vesturland-

inum í beinan vestan til Hvarvið í Grønlandi. Tá siglir tú norðan fyrri Hetland soleiðis, at oyggjarnar ein kláran dag siggjast í havsbrúnni, og sunnan fyrri Føroyar soleiðis, at havið gongur miðlíða (tað vil siga, at landið er hált undir í havsbrúnni), og soleiðis sunnan fyrri Ísland, at tú haðani hevur hval og fugl.

Sostatt varð siglt einastaðni av Bergensleiðini millum Hetland og Føroyar til Grønlands. Og so nágreiniliga er sagt frá hesari sigling, at teir eisini hava givið tíðina upp til 12 samdøgur.

Hevur tað hildið, má roknast við, at teir hava havt rættiliga góðan byr eystan eftir, og kundi tað so bent á, at veðurlagið ikki hevur verið stýrt av tí útsynninginum, vit kenna í dag.

Hesar siglingarleiðir, sum vikingarnir í síni tíð ferðaðust á, nýta vit enn í dag. Tó eru skipini heldur størri og betri útgjørd, enn tey vóru tá.

Men okkurt situr tó eftir. Farleiðin verður nevnd Norrøna, og tað hava menn havt í huganum, tá teir fóru

undir ferðamannsigling í umráðnum.

Og so mikið virdu teir hesar gomlu forfedrar okkara og teirra sjómansskap, at teir kallaðu flaggskip føyroyinga upp eftir hesi gomlu leið.

So í dag siglir Norrøna úr Bergen - millum Hetland og Føroyar - og víðari til Íslands - eftir somu leiðum, sum teir sigldu fyrri túsund árum síðani uttan kumpass, peilara ella satelliitar.

Stolta flaggskip okkara, Norrøna, er uppkallað eftir einari gamlari farleið, skrivur Edvard Joensen, í dag